

ski azbukvar» (1629); pripravil jo je Gino Inclimona iz Benetk.

Slednjič ne smemo prezreti tihega seminarskega dela v lepo urejenem pomožnem inštitutu (Instituto di filologia slava, R. Università, Padova). Vsakdo je deležen prijazne, bodrilne besede prof. Cronie; po mili volji si lahko navijaš češke ali ruske plošče »linguafon«; vedno je na razpolago knjižnica.

Najpopolnejša sta pač češki in ruski oddelek, a tudi ostale slovanske literature niso slabo zastopane. Med slovenskimi knjigami srečaš Prešerna, Jurčiča, Levstika, Stritarja, Kersnika, Gregorčiča in druge; Cankarja v izvirnih izdajah in skoraj celo zbrano delo v Izidorjevi priredbi; Prijatelja, Kidriča, Slodnjaka.

Ministrstvo za narodno vzgojo je inštitutu večkrat nudilo izredne podpore, da si je mogel nabaviti (za padovanske razmere precej bogato) knjižnico. Vrhu tega pa je stvar vzbudila pozornost in naklonjenost tudi v nekaterih slovanskih državah. Prihajali so natrpani zaboji knjig: dar bolgarske, češke in poljske vlade; le Jugoslavija, ki bi kot sosedu morala biti na čelu take akcije, se do danes še drži v ozadju. Krasne ruske, poljske, češke in bolgarske izdaje bi si želele enakovrednih vrstnic: vsaj glavnih publikacij jugoslovanskih akademij in drugih ustanov. Milko Ukmar.

Slovenica med Madžari.

Ko sem pred dobrim letom iskal v budimpeštanskih knjižnicah gradivo, nanašajoče se na Slovence, sem bil opozorjen na dr. Stanislava Hadroviča. Našel sem v vseučiliški knjižnici mladega uradnika, ki mi je v tekoči srbohrvaščini povedal, da je rojen v prekmurski Lendavi, živel je v Medmurju in je napisal tudi disertacijo o medmurskih imenih. Ko sem mu dopovedal, da sem Slovenec in da govorim sedaj z njim tako rekoč prvič v življenju — srbohrvatski, mi je povedal tudi on, da mu je bila sestra poročena s slovenskim sodnikom, da je bil ponov-

no v Ljubljani, v Radovljici pa dalje časa. »Jaz govorim slovenski kot gorenjski kmetje,« je dejal — in potem sva govorila dalje slovenski. Spoznal sem, da so mu vsa naša kulturna vprašanja znana in izvedel sem, da je pravkar napisal o »slovenskem vprašanju« razpravo. In sedaj sem po dolgih ovinkih dobil zvezek ugledne znanstvene revije »Magyar szemle« (Madžarski obzorik), katere uredniškemu odboru predseduje grof Bethlen, podpredsednik je vodilni zgodovinar Gy. Szekfü, med člani pa so Imrédy, Kornis, Eckhardt in druge vodilne osebnosti.

Lászlo Hadrovics je napisal na str. 49—57 članek »A szlovének« (= Slovenci); od tega sta dve strani (v treh odlomkih) natisnjeni v petitu. Pisatelj poudarja v uvodnih besedah, da mislijo ob jugoslovanskih problemih vselej le na hrvaško in srbsko politično vprašanje, na Slovence pa pozabljajo, ker je njih problem v glavnem kulturni in manj dnevno hrupen. Podaja rahlo črto razvoja slovenske narodne in politične zavesti, ki si je prizadevala, nasloniti se na južno slovansko zaradi rešitve pred tujerodnimi sosedi. Slovenci so prinesli v skupno državo najmanj politične šolanosti, zato pa samostojno kulturo. Ustavi se ob Prešernovem pomenu za individualni razvoj našega slovstva in kulture.

V naslednjem (v petitu) omenja Jenka, Levstika in Jurčiča; opozarja na kmečki izvor kulturnih tvorcev. Pri Gregorčiču se mu je vrinilo, da je »mlad umrl« in da je zapustil zvezek pesmi. Več se ustavlja ob Aškerčevi »puntarski« in socialni pesmi, ob njegovem »Trubarju« pa glosira delo naših protestantov. Med modernimi prisoja nekatrim Kettejevimi sonetom svetovno veljavo; označuje Župančičevo moč in ob Cankarju meni, da so prav njegova dela dosegla, da Slovenci danes brez sanjarstva zro v oči vprašanjem svoje usode. Posebej se ustavlja ob »Jerneju«, ki simbolizira vse slovansko.

Iz slovenskega slovstva je poudaril le tiste osebnosti, ki najbolj ka-

žejo samozavest narodne kulture in ki so najbolj vplivale na preustvaritev ljudstva v narod. — Naslednje strani govoré o slovenskem kulturnem položaju v državi (52—). Seznanja s pojmi »sintetično, integralno jugoslovenstvo« (navaja v izvorniku; tudi imena piše v gajici, samó »Lai-bach« je nepotrebno poleg »ribnicai«), o hrvaško-srbskih odnosih; dobro označuje slovensko politiko in njeno zvezo s kulturo; razbira razlike med slovenščino in srbohrvaščino, podaja jedro debat o »ilirskem« stapljanju in prikazuje mišljenje današnjih slovenskih kulturnih skupin o tem vprašanju z zaključkom: »Danes ni v Sloveniji skupine ali ustanove, ki bi hotela umetno kulturno asimilacijo v korist južnoslovanskega edinstva«. Govori o pomanjkanju narodnih junakov-simbolov, ki bi narod družili; zato pa so mu simboli ljudje kot Trubar in Prešeren. Ta razmišljanja končuje z mnenjem, da niti hrvaška kultura niti srbska politična kratkovidnost ne bosta mogli zavreti slovenske kulturne samobitnosti; le od narodovih lastnih moči je odvisno, ali bo mogel ohraniti svojo kulturo. Kot odgovor na to so naslednje ugotovitve: »Ena glavnih sil v vsakem prizadevanju za slovensko narodno samobitnost je katoliška cerkev.« Omenja še položaj slovenščine in srbohrvaščine v naših srednjih šolah. »Slovensko izobraženstvo, ki zapušča šole, je s kulturnega stališča v redkem srečnem položaju. Med majhnimi evropskimi narodi menda ni nobenega, ki bi v takem številčnem sorazmerju imel toliko kulturnih in znanstvenih ustanov ter društev in žetev revij ter knjig na taki višini, kot imajo to prav Slovenci.« Opozarja na slovensko vseučilišče, Slovensko Matico in Družbo sv. Mohorja, na izbrane knjižne izdaje in dejstvo, da imajo Slovenci tretjino vseh listov v Jugoslaviji, Ljubljana pa vzdržuje dve gledališči. Razpravo zaključuje z mislijo o zavednosti slovenskih pisateljev glede narodne kulture in z navedbo uvoda Cankarjevega »Mojega življenja«: »Besedilo je bilo hrvaško, moj občevalni jezik pa je doma le slovenski...« »tistega

Cankarja, ki je v vojnih časih mnogo trpel zaradi svoje široke južnoslovanske miselnosti« (Hadrovics).

Ni mogoče bolj poudariti pomena takega pisca v tako uvaževani reviji. Ne gre za pomanjkljivosti, marveč za to, da Madžari izvedo, da Slovenci smo, da imamo močno kulturo in zavest. Kdor ve, kako malo vedo o nas celo izobraženi Madžari, njihovi strokovnjaki, tisti bo cenil vsak temeljit glas, ki ga bodo o nas slišali.

L. Szabó: Oborožena Evropa. Sodelavec najodličnejše ogrske literarne revije »Nyugat« Láslo Szabó je izdal publicistično knjigo o lanskim predvojni Evropi z naslovom »Oborožena Evropa«. V Nyugatu je objavil že nekaj esejev o »spomladanski« in »poletni« Evropi, ki jih je sprejel tudi v knjigo. V aprilu je obiskal tudi Beograd in Varšavo ter napisal popotne zapiske o obeh državah. V poglavju »Beograjske orgle« o Srbih, hrvaškem političnem vprašanju in Meštroviciu. Slovencev se je tudi spomnil, a le z nerazumljivo opombo: »Turško gospostvo in srednjeevropska lega sta naredili iz Jugoslavije državo narodnosti. Ima madžarsko, nemško, albansko, macedonsko manjšino in v duši se je tudi večina Slovencev ponemčila v manjšino.« Ali gre tako kaznivo duhovičenje na račun njegovih beograjskih informatorjev, ki jih v članku navaja? Ali so učnost iz nemških pisanj, kjer najdemo podobne donkihotske zamahe? Ali pa so le madžarski udarec v prazno, iz tradicionalnega neznanja? Ali bomo po tem ponovnem dokazu še dvomili, da so Madžarom nujno potrebni taki spisi o Slovencih, kot je prej navedeni Hadrovic?

Delo dr. Avg. Pavla. Prevaljalec »Hlapca Jerneja« je objavil v reviji »Napkelet« (Vzhod) članek o Cankarju in prevod njegove pesmi »Sodba«. V kratkem izide več njegovih člankov o slovenskih kulturnih pojavih. Prav pomemben pa bo njegov prevod dveh novejših slovenskih romanov, ki ju bo izdala Univerzitetna tiskarna v Budimpešti v seriji prevodov iz južnoslovanskih slovstev. V. N.